

Kestävä kehitys Varsinais-Suomen rakennerahastohankkeissa

EU:n rakennerahastotoiminta 2007 - 2008

Lassi Liippo, Teija Nokka (toim.)

**LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 14 | 2009**

Kestävä kehitys Varsinais-Suomen rakennerahastohankkeissa

EU:n rakennerahastotoiminta 2007 - 2008

Lassi Liippo, Teija Nokka (toim.)

Turku 2009

Lounais-Suomen ympäristökeskus

**LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS**
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 14 | 2009
Lounais-Suomen ympäristökeskus
Yhdyskuntaosasto

Taitto: Päivi Niemelä

Julkaisu on saatavana internetistä:
www.ymparisto.fi/los/julkaisut

ISBN 978-952-11-3612-2 (PDF)
ISSN 1796-1769 (verkkokj.)

SISÄLLYS

1 Johdanto	5
2 Kestävä kehitys ja esimerkkejä rahoitetuista hankkeista	6
Taustaa.....	6
Varsinais-Suomen TE -keskus	7
Lounais-Suomen ympäristökeskus/Central Baltic –ohjelman hankkeet	8
Varsinais-Suomen liitto.....	8
Länsi-Suomen lääninhallitus	10
3 Indikaattoritiedot.....	11
Taustaa.....	11
Varsinais-Suomen TE-keskus	12
Lounais-Suomen ympäristökeskus.....	12
Varsinais-Suomen liitto.....	12
Länsi-Suomen lääninhallitus	12
4 Raportointi -ympäristövaikutusten arviointikäytännöt	13
Taustaa	13
Varsinais-Suomen TE-keskus	13
Lounais-Suomen ympäristökeskus.....	14
Varsinais-Suomen liitto.....	14
Länsi-Suomen lääninhallitus	14
5 Yhteenveto.....	15
 Kuvailulehdet	 16

1 Johdanto

Kestävä kehitys on yksi EU:n rakennerahastotoimintaa ohjaavista yhteisistä horisontaalisista periaatteista, joka otetaan huomioon rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanossa.

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisuus on myös yksi neljästä Etelä-Suomen EAKR-ohjelman välttämättömistä valintakriteereistä, joiden siis tulee kaikkien rahoitettavien hankkeiden osalta toteutua.

Hankevalintaa ohjaavat pääkriteerit ovat:

- 1) Innovatiivisuus ja kilpailukyky;
- 2) Yritystoiminnan ja työllisyyden edistäminen;
- 3) Pysyvä ja pitkäaikainen lisäarvo;
- 4) Yhteistyö ja
- 5) Ympäristövaikutukset.

Ympäristövaikutukset -pääkriteeri sisältää seuraavia osa-alueita:

- ympäristöosaamisen edistäminen ja ympäristöasioiden hallinta;
- vaikutukset kulutukseen, tuotantoon ja energiatalouteen, päästöihin, liikenteeseen sekä ilmastomuutoksen torjuntaan;
- edistettävät yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvointitekijät sekä
- elinolojen kehittäminen.

Valintakriteerit on hyväksytty em. ohjelman seurantakomiteassa syksyllä 2007.

Ohessa on raportoitu kestävän kehityksen periaatteen huomioonottamisen toteutuminen Varsinais-Suomen alueella toteutettavissa EAKR- ja ESR-rahoitteisissa ohjelmissa rahoittajaviranomaisittain. Kukin taho on raportoinut, minkä tyyppisiä kestävän kehityksen osa-alueita edistäviä hankkeita on rahoitettu vuosina 2007 - 2008. Tavoitteena on saada kokonaisnäkemys siitä, miten EU:n rakennerahastotoiminnan avulla on edistetty EU:n vuonna 2006 tarkistaman kestävän kehityksen strategiaa ja siinä määriteltäjä kestävän kehityksen painopistealueita.

Kestävän kehityksen raportointia valtakunnallisesti sekä ohjelma- ja ohjelma-alueetasolla edelleen kehiteltäessä ovat Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueen rahoittajatahot päättäneet raportoida maakuntakohtaisesti kestävän kehityksen toteutumisesta. Raportoinnin runko pohjautuu ympäristöministeriön Suomen ympäristökeskukselta tilaamaan selvitykseen (Kallio 2008: Ympäristönäkökulma EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutuksessa) ja sitä on edelleen kehitellyt Anne Savola Satakuntaliitosta. Varsinais-Suomen alueella on käytetty samanlaista raporttipohjaa kuin Satakunnassakin. Rahoittajatahojen YVA -yhdyshenkilöt (Carola Bryggman Länsi-Suomen lääninhallitus, Timo Juvonen Varsinais-Suomen liitto, Timo Mäkelä Varsinais-Suomen TE-keskus sekä Lassi Liippo ja Teija Nokka Lounais-Suomen ympäristökeskus) ovat koonneet rahoittajakohtaiset tiedot ja raportin on koontanut yhteen YVA -ryhmän sihteerit Varsinais-Suomessa. Raportti on hyödynnettävissä raportoitaaessa rakennerahastotoiminnasta MYR:lle sekä ohjelmatason vuosiraporteissa.

Raporttiin on sisällytetty myös erillinen osio koskien kansallisia energiatukihankkeita. Em. osio palvelee myös Lounais-Suomen ympäristö-ohjelman seurantaa sekä maakunnassa laadittavaa ilmastostrategiaa.

2 Kestävä kehitys ja esimerkkejä rahoitetuista hankkeista

Taustaa

Rahoittajaviranomaisilta pyydettiin esimerkkejä vuosina 2007-2008 rahoitetuista kestävän kehityksen eri osa-alueita edistävästä hankkeista alla olevan jaottelun mukaisesti. Taulukossa todetut

kestävän kehityksen osa-alueet perustuvat EU:n vuonna 2006 tarkistamaan kestävän kehityksen strategiaan ja siinä määriteltyihin kestävän kehityksen painopistealueisiin (Kallio 2008).

Taulukko I. Kestävän kehityksen painopistealueet / EU:n kekestrategia (Kallio 2008)

Kestävän kehityksen osa-alue	Esimerkkejä hankkeista
1) Ilmastonmuutos ja puhtaat energia-muodot	Energiatehokkuus, uusiutuvat energialähteet, ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien vähentäminen, CO2 päästöjen vähentäminen
2) Ihmisten elinympäristöt ja terveys	Meluntorjunta, kaupunki- ja muiden elinympäristöjen viihtyisyys, elintarviketurvallisuus
3) Luonnonvarojen suojelu ja kestävä käyttö	Vesistöjen, maaperän ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä tukevat hankkeet
4) Kulttuuriympäristöjen suojelu	Rakennusten kunnostus elinkeinotoiminnan käyttöön, kulttuuri-matkailu
5) Kestävä kulutus ja tuotanto	Jätteiden määrän vähentäminen, hyötykäyttö ja kierrätys, energia- ja materiaalitehokkuus, paikalliset uusiutuvat raaka-aineet ja palvelut, yritysten ympäristöjärjestelmät, ympäristöosaaminen ja tietoisuus, ympäristöteknologia
6) Kestävä liikenne	Joukko- ja kevyen liikenteen lisääminen, logistiikan tehostaminen, liikenneturvallisuus
7) Sosiaalinen osallisuus, väestönkehitys ja maahanmuutto	Syrjäytymisen ehkäiseminen

Varsinais-Suomen TE -keskus

Varsinais-Suomen TE -keskus / EAKR

Kestävä kulutus ja tuotanto:

Yksittäisten yritystukien osalta (kestävä kulutus ja tuotanto) kohdeyrityksissä korostui yhä vahvemmin ympäristöjärjestelmien tärkeys osana kilpailukykyä sekä ylipäättään ympäristötietouden tärkeys samoin kuin ympäristöteknologian innovaatiot osana tulevaisuuden kilpailukykyä. Eriytisesti vuonna 2008 pk-yrityksissä alkoi korostua ns. vastuullinen yrittäjäyys (CSR Corporate Social Responsibility). Vastuullinen yrittäjäyys tarkoittaa yrityksen toimintaa, jossa yritykset yhdistävät vapaaehtoisesti sosiaaliset ja ekologiset näkökohdat liiketoimintaansa ja vuorovaikutukseensa sidosryhmiensä kanssa. Vastuullinen yrittäjäyys merkitsee lainsäädännöllisten veloitteiden täyttämisen lisäksi sitä, että ympäristö-, henkilö- ja sidosryhmäsuhteisiin panostetaan enemmän.

Ohjelmakauden 2007 - 2013 myöntövaltuuksista vuosina 2007-2008 tehtiin yhteensä 24 yritystukija toimintaympäristötukipäätöstä, joissa yhdeksässä arvioitiin olevan myönteisiä ympäristövaikutuksia. Muut hankkeet (15) olivat ympäristövaikutuksiltaan neutraaleja. Ympäristöpositiivisten vaikutusten omaavista hankkeista tyypillisinä esimerkkeinä:

- tuetun investoinnin myötä otettiin käyttöön energiankulutukseltaan huomattavasti tehokkaampi tuotantolinja, jossa pystyttiin myös tehokkaammin hyödyntämään aiemmassa tuetussa hankkeessa käyttöönotettuja vähemmän haitallisia kemikaaleja;
- vapaa-ajan veneilypalveluiden kehittämishankkeessa yhtenä merkittävänä asiana korostui ympäristöasioiden kokonaisvaltainen huomioiminen osana pienvenetelakoiden vastuullista toimintaa (hankkeessa laadittiin mm. ehdotus sataman ympäristöohjeeksi ja ohjeet jätehuollon järjestämiseksi).

Tuulivoimatuotannon edistämiseen liittyvien tukiasioiden käsittely on keskitetty TEM:iin.

Kestävä liikenne:

Logistiikan tehostaminen ja logistinen saavutettavuus (kestävä liikenne) on työllisyysperusteisen investointiavustuksen painotus. Varsinais-Suomen TE -keskuksessa ei vuosina 2007-2008 tehty päätöksiä EAKR:stä ko. tukimuodossa.

Varsinais-Suomen TE -keskus / ESR

Varsinais-Suomen TE -keskuksen ESR -projekteissa kestävän kehityksen edistäminen ei ole toiminnan lähtökohta, mutta hankkeisiin sisältyy myös toimia, jotka osaltaan edistävät kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien toteutumista. Esimerkiksi yhdenvertaisuutta ja yhtäläisiä mahdollisuuksia työmarkkinoilla lisäävät toimet edistävät kestävää kehitystä sosiaalisen ulottuvuuden näkökulmasta tarkasteltuna.

Varsinais-Suomen TE-keskus/kansalliset energiatuet

TE-keskuksen käytössä olevista tukimuodoista kestävän kehityksen painopistealueita tukee vahvimmin asetuksen 1313/2007 mukainen energiatuki. Varsinais-Suomen TE-keskuksessa ko. hankkeet on rahoitettu vuosina 2007-2008 kansallisella määrärahalta (mom. 32.60.40). Ko. rahoituksella tuettiin monipuolisesti yritysten ja yhteisöjen energiatehokkuutta lisääviä selvityksiä (Motiva) sekä uusiutuvien ympäristömyönteisten energiamuotojen käytön ja tuotannon lisäämistä. Esimerkkeinä hankkeista on mm. teollisuushallien öljylämmitysten korvaaminen maalämmöllä ja biokaasun hyödyntäminen. Vuonna 2008 kansalliset energiatuet jakautuivat Varsinais-Suomen TE-keskuksessa seuraavan taulukon mukaisesti (37 myönteistä päätöstä):

Taulukko 2. Energiatuen jakautuminen 2008 (Varsinais-Suomen TE-keskuks)

	Tuki (milj. euroa)
Selvitykset	0,07
- energiansäästöön liittyvät	0,05
- uusiutuviin liittyvät	0,02
Uusiutuvan energian investoinnit	1,03
Puun energiakäyttö	
- puupolttoaineen tuotanto	0,14
- energian tuotanto	0,64
Muut uusiutuvat energianlähteet	
- biokaasu	0,15
- pienvesivoima	0,05
- maalämpöpumput	0,05
- kierrätyspolttoaineet/peltobiomassat/liikenteen biopolttoaineet	-
Energian säästöinvestoinnit	0,17
Yhteensä	1,27

Vuonna 2009 tehdään TE-keskuksessa arviolta 50 energiaturkupäätöstä tuen ollessa yhteensä noin 2 M€. Eniten kasvua on odotettavissa energiansäästöinvestoinneissa, esim. hukkalämmön talteenotossa.

Lounais-Suomen ympäristökeskus/Central Baltic –ohjelman hankkeet

Lounais-Suomen ympäristökeskus toimii rahoittajana Varsinais-Suomessa (ja koko Etelä-Suomen ohjelma-alueella) Central Baltic Interreg IV A –ohjelmassa ympäristöhallinnon kansallisen rahoituksen osalta.

Ohjelman toteutus käynnistyi toden teolla vasta vuonna 2008. Ensimmäinen kansallinen haku toteutettiin kesä-elokuussa 2008 ja varsinainen ohjelman haku kesä-syyskuussa 2008. Ohjelmaan hyväksyttiin ensimmäisen hakukierroksen osalta yksi ympäristöhallinnon rahoittama hanke.

Kestävä kulutus ja tuotanto:

Eco-support Activity –hankkeen (Helsingin kaupungin ympäristökeskus) tavoitteena on lisätä kuntien ja kaupunkien palveluksessa olevan henkilöstön ympäristötietoisuutta, erityisesti lisäten tietoutta oman työn ja valittujen käytäntöjen vaikutuksista ympäristöön. Hankkeessa koulutetaan ”ekotukihenkilöitä” kuntien organisaatioiden eri yksiköihin, jotka toimivat ns. ”muutosagentteina” välittäen tietoa ja motivoiden muuta henkilöstöä ympäristöystävällisempään toimintaan. Ympäristötietoisuuden lisääntyessä omaksutaan ja otetaan

käyttöön kestävämpiä käytäntöjä ja sitä kautta kuntien ja kaupunkien toiminnan ympäristökuormitus pienenee.

Varsinais-Suomen liitto

Varsinais-Suomen liitto on rahoittanut (EAKR) vuonna 2007-2008 viittä kestävä kehityksen osa-alueita, yhteensä yhdeksää eri hanketta. Kolme hanketta on sijoitettu kahteen eri kestävä kehityksen osa-alueeseen.

Ihmisten elinympäristöt ja terveys:

Ihmiselle parempi keskusta (kehittämisosa); Hankkeen keskeisin toimenpide on Turun vanhaa keskustaa ympäröivien ja sen sisäisten kulkuyhteyksien, ympäristön ja rakennusten peruseräilytämisen, jota varten aluksi laaditaan hanke- ja alueen yleissuunnitelmat ulottuen joen molemmille puolille Auransillalta tuomiokirkon ja yliopiston alueille. Suunnittelun yhteydessä kuullaan ja hyödynnetään myös muita alueen käyttäjiä, toimijoita ja asiantuntijoita.

Jättiputki kuriin Varsinais-Suomessa; Projektin tavoitteen on inventoida jättiputken (*Heracleum sp*) levinneisyys Suomessa ja hävittää ongelmallisimmat esiintymät sekä testata erilaisia poistomenetelmiä. Projektin kouluttaa maisemanhoidon yrityksen hoitotoimiin. Projektin puitteissa jaetaan laajasti tietoa jättiputkesta sekä tehdään Raportteja -sarjan julkaisu ja alueellinen esite.

HAAVE 4: Tavoitteena on vesialueen ympäristön tilan parantaminen lähes suljetulla merialueella Uudenkaupungin Lokalahdella, Haavaisten saaren ympärillä. Suurin osa alueesta kuuluu Lautveden Natura-alueeseen, ja se on tunnettu runsaasta lintulajistostaan, alueella pesii toistakymmentä vesilintulajia. Alueella on runsaasti vapaa-ajan asutusta, mm. noin 300 rantamökkiä.

Luonnonvarojen suojelu ja kestävä käyttö:

Vesiensuojelukohteiden inventointi ja kunnostuksen tekniset innovaatiot muuttuvassa ilmastossa (VINKU): Projektissa kartoitetaan Pyhäjärven valuma-alueelle toteutettujen vesiensuojeluratkaisujen nykyinen toimivuus ja käyttökelpoisuus sekä selvitetään kehittämistarpeet vesitaloudellisesta ja vesiensuojelullisesta näkökulmasta.

Jättiputki kuriin Varsinais-Suomessa: Projektin tavoitteen on inventoida jättiputken (*Heracleum sp*) levinneisyys Suomessa ja hävittää ongelmallisimmat esiintymät sekä testata erilaisia poistomenetelmiä. Projekti kouluttaa maisemanhoidon yrityksen hoitotoimiin. Projektin puitteissa jaetaan laajasti tietoa jättiputkesta sekä tehdään Raportteja -sarjan julkaisu ja alueellinen esite.

HAAVE 4: Tavoitteena on vesialueen ympäristön tilan parantaminen lähes suljetulla merialueella Uudenkaupungin Lokalahdella, Haavaisten saaren ympärillä. Suurin osa alueesta kuuluu Lautveden Natura-alueeseen, ja se on tunnettu runsaasta lintulajistostaan, alueella pesii toistakymmentä vesilintulajia. Alueella on runsaasti vapaa-ajan asutusta, mm. noin 300 rantamökkiä.

Kulttuuriympäristöjen suojelu:

Ihmiselle parempi keskusta (kehittämisosa): Hankkeen keskeisin toimenpide on Turun vanhaa keskustaa ympäröivien ja sen sisäisten kulkuyhteyksien, ympäristön ja rakennusten perusparantaminen, jota varten aluksi laaditaan hanke- ja alueen yleissuunnitelmat ulottuen joen molemmille puolille Aursillalta tuomiokirkon ja yliopiston alueille. Suunnittelun yhteydessä kuullaan ja hyödynnetään myös muita alueen käyttäjiä, toimijoita ja asiantuntijoita.

Kestävä kulutus ja tuotanto:

Saaristomerän meriluontoalueen kestävä luontomatkailun kehittämissuunnitelma: Hankkeen tavoitteena on käynnistää pitkäjänteinen ja tavoitteellinen kestävä luontomatkailun kehittämistyö

Saaristomerellä yhteistyössä alueen keskeisten matkailun toimijoiden kanssa. Toimintatavaksi on valittu eurooppalainen PAN Parks sertifikaatti, joka on perustettu edistämään Euroopan luonnonarvoiltaan edustavimpien ja laajimpien kansallispuistojen kestävä käyttöä. Hankkeen tehtävänä on käynnistää PAN Parks -toimintamallin mukainen yhteistyö alueella.

Saaristomeri.info: Hankkeen tavoitteena on koota hankkeeseen liittyvät toimijat yhteen ja kehittää Saaristomerän suojelua koskevan tiedon jakamiseen ja kansalaiskeskusteluun verkkoympäristö käsittäen uutisia, keskustelupalstoja, tietoaarkistoja ja eri toimijatahojen edustajien laatimia nettipäiväkirjoja. Hankkeella vahvistetaan kansalaisten ympäristöosaamista ja -tietoisuutta ja halua toimia Saaristomerän tilan parantamiseksi.

Sosiaalinen osallisuus, väestönkehitys ja maahanmuutto:

Yhtälö: Projektin tavoitteena on avata mahdollisuus pienille paikallisille toimijoille toteuttaa EU-ohjelmakauden 2007-2013 tavoitteiden mukaisia hankkeita. Osuuskunta Kiisa toimii välittäjäorganisaationa, joka yksinkertaistaa ja tukee hanketta sekä kokoaa pienhankkeet rahoituksen hakemista varten kokonaisuudeksi. Näin kynnystä rahoituksen hakemiseen saadaan madallettua. Yhtälöhankkeen kautta toteutettavat pienhankkeet muodostavat kokonaisuuden, joka toteuttaa ohjelmakaudelle asetettuja tavoitteita. Projektin arvioidaan tuottavan vuosittain noin kymmenen paikallisten toimijoiden toteuttamaa hanketta.

Yhteisöhankeet 09: Yhteisöhankeet 09 on 12 hankkeen kokonaisuus, jossa paikalliset toimijat osallistuvat kansalaisvaikuttamisen vahvistamiseen, osallisuuden edistämiseen, ympäristön parantamiseen ja kaupunkikulttuurin elävöittämiseen pienimuotoisia hankkeita toteuttamalla.

Stärkande av samarbetet mellan trygghetsaktörer i Åboland: Hankkeen pyrkii viranomaisten, kuntien, yksityisten toimijoiden sekä kolmannen sektorin koordinoitua yhteistyötä kehittämällä vahvistamaan turvallisuudentunnetta Turunmaalla. Tavoitteena on hankkeen aikana kehittää sellainen jatkuvasti toimiva yhteistyömalli em. toimijoiden välille, jonka avulla yhteistyö voisi jatkua myös hankkeen toteutusajan jälkeenkin.

Länsi-Suomen lääninhallitus

Länsi-Suomen lääninhallitus / EAKR

Lääninhallitus ei ole vuosina 2007-2008 myöntänyt EAKR-rahoitusta.

Länsi-Suomen lääninhallitus / ESR

Länsi-Suomen lääninhallitus on myöntänyt ensimmäiset tuet uuden ohjelmakauden hankkeisiin kesällä 2008. Kaiken kaikkiaan vuoden 2008 loppuun mennessä lääninhallituksen rahoituksella on käynnistetty seitsemän ESR-hanketta. Lääninhallituksen rahoittamissa ESR-hankkeissa kestävä kehityksen strategia ja painopisteet toteutuvat osaluueella 7) Sosiaalinen osallisuus, väestönkehitys ja maahanmuutto. Vuoden 2008 jälkeen painopisteitä tulee lisää hankemassan kasvaessa.

Sosiaalinen osallisuus, väestönkehitys ja maahanmuutto:

Alpertti -hankkeessa tavoitellaan ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentämistä sekä yhteydenpitoa syrjäytymisvaarassa oleviin koulun lopettamisen jälkeenkin. Hankkeen johtoajatuk-sena on luoda toimintamalli, jossa painopiste on ongelmien ennaltaehkäisyssä ja riittävän aikaisessa reagoinnissa. Hankkeessa autetaan opiskelijoita, joilla on opiskelussaan motivaatiovaikeuksia ja elämän suunta hukassa. Yleensä opinto-ohjaus katkeaa, kun opiskelija lähtee koulusta. Tässä hankkeessa urasuunnittelua jatketaan sen jälkeenkin. Hankkeessa luodaan ATK-pohjainen syrjäytymisbarometri, jonka avulla voidaan tunnistaa syrjäytymisvaaran merkit tarpeeksi ajoissa.

StudieFlex -hankkeessa kohderyhmänä ovat nuoret, joita uhkaa syrjäytyminen. Tavoitteena on luoda sellainen yhteistyöalusta (platform) ammatillisen koulutuksen opettajille, peruskoululle, nuorisoverstaille sekä työvoima- ja sosiaaliviranomaisille, jonka avulla estetään ja vähennetään opiskelun keskeyttämistä sekä helpotetaan siirtymistä peruskoulutuksesta toisen asteen koulutukseen. Hankkeeseen osallistuvat keskeiset toimijat Turunmaalta.

3 Indikaattoritiedot

Taustaa

Etelä-Suomen EAKR -ohjelma-asiakirjassa kestävään kehitykseen liittyviä seurannan kohteita ovat:

- ympäristöpositiivisten hankkeiden rahoitusosuus
- teollisuuden ja energiantuotannon fossiiliset CO₂ – päästöt ja
- kasvihuonekaasujen vähentämiseen tähtäävien hankkeiden rahoitusosuus (EAKR)

Etelä-Suomen EAKR -ohjelmassa ympäristöpositiiviseksi määritellään hanke, joka parantaa ympäristön tilaa, ihmisten tietoisuutta ja innovatiivisuutta ympäristöasioista tai ohjaa ympäristöä kuormittavia toimintoja ympäristöystävällisempään suuntaan. Ympäristöpositiivisen hankkeen päätavoitteena voi olla ympäristö tai se voi olla yhtenä tavoitteena muiden joukossa. Ympäristöpositiiviseksi ei kuitenkaan voida katsoa hanketta, joka on vaikutuksiltaan neutraali tai sillä on kielteisiä ympäristövaikutuksia.

Tavoitteet ympäristöpositiivisten hankkeiden määrästä Etelä-Suomen EAKR – toimenpideohjelmassa 2007-2013 toimintalinjoittain ovat seuraavat (Huom! Tavoite koskee EAKR-rahoitusta):

- TL 1 Yritystoiminnan edistäminen, ympäristöpositiiviset hankkeet 12,4 %
- TL 2 Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen, ympäristöpositiiviset hankkeet 16,9 %
- TL 3 Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen, ympäristöpositiiviset hankkeet 33,9 %
- TL 4 Suurten kaupunkiseutujen kehittäminen, ympäristöpositiiviset hankkeet 23,4 %

- TL 5 Suuralueet – Toimenpiteiden temaattinen keskittäminen 14,6 %

Manner-Suomen ESR-ohjelmassa todetaan, että globalisaation ja teknisen kehityksen ohella ympäristönäkökulmat vaikuttavat entistä enemmän voimavarojen kohdentamiseen. Resurssien tehokas sekä luonnonvaroja ja ympäristöä säästävä käyttö on kestävä kehityksen perusedellytys. Tärkeitä tavoitteita ovat tällöin kestäviin kulutustottumuksiin ohjaaminen sekä ympäristön ja talouden kannalta kestävä tuotannon edistäminen innovaatio- ja T&K-toiminnan avulla.

ESR-toimin voidaan kestävä kehityksen periaatetta tukea vahvistamalla erityisesti sen sosiaalista ulottuvuutta. Tämän keskeisiä haasteita ovat tasapainon löytäminen yksilön ja yhteiskunnan vastuun välillä, työelämän sekä perheen ja vapaaajan tarpeiden yhteensovittaminen, eri sukupolvien yhteenkuuluvuus, syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden edistäminen, ihmisten terveydellisen toimintakyvyn turvaaminen sekä monikulttuurisen Suomen rakentaminen.

ESR-ohjelman toimenpitein kehitetään inhimillisiä voimavaroja ja edistetään työllisyyttä. Itse toiminnan tarkoituksesta ei seuraa merkittäviä ympäristövaikutuksia eikä investointityyppisiä hankkeita tule syntymään. Kuitenkin ohjelman etukäteisarvioinnissa on arvioitu myös mahdollisia ympäristövaikutuksia ohjelmaa toteutettaessa. Koska kestävä kehityksen periaate on yksi toimintaa ohjaavista periaatteista, tullaan ESR-projektien ympäristövaikutuksia tarvittaessa arvioimaan toimeenpanovaiheessa kumppanuusperiaatteen mukaisesti paikallisten ympäristöviranomaisten asiantuntemusta hyödyntäen.

Varsinais-Suomen TE-keskus

Ohjelmakauden 2007-2013 myöntövaltuuksista vuosina 2007-2008 tehtiin yhteensä 24 yritystuki- ja toimintaympäristötukipäätöstä, joissa yhdeksässä arvioitiin olevan myönteisiä ympäristövaikutuksia. Ympäristöpositiivisten hankkeiden rahoitusosuus TL1:ssä oli 51,6% ja TL 2:ssa 63,9%.

Teollisuuden ja energiantuotannon fossiilisiin CO₂ – päästöihin vaikuttavia ja/tai kasvihuonekaasujen vähentämiseen tähtäviä hankkeita ei rahoitettu.

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Lounais-Suomen ympäristökeskus ei myönnä rahoitusta Etelä-Suomen EAKR –toimenpideohjelmassa.

Central Baltic –ohjelman hanke (Eco-support Activity) on ympäristöpositiivinen. Hankkeen valtion rahoitus on yhteensä 128 000 € ja EAKR -rahoituksen osuus 596 156 €. EAKR -rahoituksen on hankkeelle myöntänyt ohjelman hallintoviranomaisena toimiva Varsinais-Suomen liitto. Teollisuuden ja energiantuotannon CO₂ –päästöjen tai kasvihuonekaasujen vähentämiseen tähtäviä hankkeita ei ole rahoitettu vuosina 2007-2008.

Varsinais-Suomen liitto

Varsinais-Suomen liiton myöntämästä EAKR -rahoituksesta kohdentui noin puolet ympäristöpositiivisille hankkeille.

Länsi-Suomen lääninhallitus

Länsi-Suomen lääninhallituksen rahoitetusta hankkeesta kaksi on ympäristöpositiivista kestävän kehityksen näkökulmasta (ESR, TL 3, EU + valtion rahoitus yhteensä 808 575 €). Lääninhallitukselta ei ole haettu rahoitusta hankkeisiin, jotka tähtäävät teollisuuden ja energiantuotannon fossiilisten CO₂-päästöjen ja kasvihuonekaasujen vähentämiseen.

4 Raportointi – ympäristövaikutusten arviointikäytännöt

Taustaa

Rakennerahastolain (1401/2006) 21 §:n ja maakunnan yhteistyöryhmän työjärjestyksen mukaan MYR huolehtii tarvittavista menettelytavoista, joilla varmistetaan rahoitettavaksi hyväksyttävien hankkeiden mahdollisten ympäristövaikutusten selvittäminen ennen rahoituspäätöksen tekoa.

Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmä linjasi 4.6.2007 kokouksessaan, että ohjelmakaudella 2007-2013 sovelletaan hankkeiden ympäristövaikutusten arviointiin samanlaista menettelyä kuin edellisellä ohjelmakaudella. Em. viitaten nimettiin merkittävimpiin alueviranomaisiin YVA-yhdyshenkilöt ja perustettiin yhdyshenkilöistä koostuva YVA-ryhmä. Varsinais-Suomen YVA-ryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 22.8.2007 Lounais-Suomen ympäristökeskuksessa.

Alueviranomaisten nimeämien YVA-yhdyshenkilöiden tehtävät ovat: 1) varmistaa, että kaikkiin hankehakemuksiin liittyy riittävällä tavalla tehty ympäristövaikutusten arviointi, 2) edellyttää tarvittaessa hakijoilta lisäselvityksiä hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista, 3) olla tietoinen virastossaan vireillä olevista hakemuksista ja niiden YVA-osuudesta, 4) sopia yhteistyötavoista hankevalmistelijoiden kanssa ja 5) hankkia tarvittaessa lisätietoa YVA-asioista muilta asiantuntijoilta.

YVA-yhdyshenkilöistä koostuvan YVA-ryhmän tehtävät ovat: 1) seurata ja arvioida hankkeiden ympäristövaikutusten toteutumista, 2) kehittää ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä menettelyjä (ml. neuvonta ja ohjaus), 3) käsitellä tarvittaessa yksittäisen hankkeen ympäristövaikutusten arviointia ja 4) raportoida vuosittain MYR:lle YVA-yhdyshenkilöiden ja -ryhmän toiminnasta. Tarkoitus on ollut, että YVA-ryhmän toiminta olisi mahdollisimman joustavaa.

YVA-lain 25 § mukaan hankkeesta vastaavan on sen lisäksi, mitä erikseen säädetään, oltava riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin voidaan kohtuudella edellyttää. Hanketta rahoittava taho vastaa siitä, että hankkeen ympäristövaikutukset on selvitetty riittävästi hankkeesta vastaavan toimesta ja ennen rahoituspäätöksen tekemistä.

Hankkeiden ympäristövaikutuksia arvioi sekä hakija että päättävä viranomais. Vuosikertomuksessa tulee raportoida myös hankehakemusten ympäristövaikutusten arviointikäytännöt (rakennerahastolaki, 21.1. § kohta 7) ohjelma-alueella.

Varsinais-Suomen TE-keskus

Yritystukipäätösten (TL 1) ja toimintaympäristötukipäätösten (TL 2) osalta jokaisen hankkeen käsittelyssä suoritetaan osana hankeselvitystyötä hankkeen ympäristövaikutusten arviointi operatiivisen järjestelmään TUKI2000 –sisältyvällä arviointilomakkeella, joka sisältää seitsemän arviointikohtaa: vaikutukset 1) ilmastonmuutokseen, 2) päästöihin, 3) kulutukseen ja tuotantoon, 4) luonnonolosuhteisiin ja yhdyskuntiin, 5) ihmisiin, 6) liikenteeseen ja 7) tutkimukseen ja koulutukseen.

Kukin vaikutus arvioidaan neljäportaisella asteikolla:

- vähäinen haitta
- neutraali
- vähäinen myönteinen
- merkittävä myönteinen

Tämän lisäksi muista kuin ympäristöneutraaleista hankkeista annetaan myös sanallinen selitys. Arviointi ja sanallinen selitys tallennetaan järjestelmään osaksi hankepäätöstä.

Työllisyysperusteisessa investointiavustuksessa (TL3) päätösmuistiossa EURA2007 –järjestelmässä toteutetaan välttämättömien ehtojen tarkastustoi-
menpiteenä haetun hankkeen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisuuden noudattaminen sekä horisontaalisissa painotuksissa kestävän kehityksen jonkin ulottuvuuden tarkastelu.

Kansallisissa energiatukihankkeissa hakemus-
käsittelyn yhteydessä suoritetaan yritystukien kaltaisesti YVA-arviointi TUKI2000 –järjestelmään sisältyvällä YVA-lomakkeella. Lisäksi hankekäsittelyssä tallennetaan vaikuttavuusarviot hankkeen energiansäästöistä ja hankkeen ympäristövaikutukset vähentyneinä päästöinä mitattuna.

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Hankekäsittelijä arvioi hankehakemuksen myös siltä osin, onko hakijan tekemä ympäristövaikutusten arviointi riittävä ja paikkansa pitävä. Em. dokumentoidaan hankearviointilomakkeeseen. LOS:n aluekehitystiimi käsittelee kaikki vireille tulleet hankehakemukset. Tiimissä on myös LOS:n YVA-yhdyshenkilö läsnä ja hän kiinnittää tarvittaessa huomiota ympäristövaikutusten arviointiasiaan mm. siihen, onko ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyys ja paikkansa pitävyyden tarkastelu dokumentoitu. Rahoituspäätökseen voidaan kirjata myös hankkeen ympäristövaikutuksiin liittyviä ehtoja.

Varsinais-Suomen liitto

YVA-yhdyshenkilö suorittaa hankevalmistelun yhteydessä arvioinnin hankkeesta ja hakijan laatimasta ympäristövaikutusarvioinnista ja laatii hankevalmistelun tueksi lyhyen kirjallisen arvion, joka liitetään hankeasiakirjaan. Tarvittaessa hankevalmistelussa edellytetään hakijoilta lisäselvityksiä hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista.

Länsi-Suomen lääninhallitus

Länsi-Suomen lääninhallituksen hankevalmistelijat arvioivat hakijan antamien tietojen pohjalta hankkeen ympäristövaikutukset. EAKR-ohjelman osalta hakijat täyttävät EURA2007-järjestelmän hakemusosioon sisältyvän ympäristöasioiden itsearviointiosion. ESR-ohjelman osalta rahoitusta ei myönnetä, ellei hakija ole vastannut esitettyyn ympäristövaikutuksia arvioivaan kysymykseen. Lääninhallitus pitää tärkeänä arvioida hankkeissa

myös niiden välillisenä seurauksena olevia ympäristöpositiivisia seikkoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaisten virtuaalisten oppimisympäristöjen kehittämisestä syntyvät säästöt polttoaineen käytössä.

5 Yhteenveto

Ohjelmakauden 2007-2013 toteutus käynnistyi toden teolla vasta vuonna 2008 (Pl. yritystukihankkeet, joiden päätöksenteko mahdollistui jo kesällä 2007.), joten merkittävää määrää kestävästä kehitystä toteuttavia hankkeita ei ole vuosien 2007-2008 aikana vielä ehditty rahoittaa ja toteuttaa.

Kestävän kehityksen lähes kaikkia osa-alueita edistettiin rahoitetuilla hankkeilla. Kestävä liikenne oli ainoa osa-alue, jonka mukaista hanketta ei rahoitettu em. vuosina. Logistiikan tehostaminen ja logistinen saavutettavuus (ml. kestävä liikenne) on kuitenkin työllisyysperusteisen investointiavustuksen yksi painotus TE-keskuksessa.

Hankkeen ympäristövaikutusten arviointi ja arvioinnin riittävyyden tarkastelu on osa hankearviointia kaikilla rahoittavilla viranomaisilla. Ohjelmakauden 2007-2013 sähköisiä seurantajärjestelmiä pyritään hyödyntämään tässä arvioinnissa, mutta ainakin EURA 2007 -järjestelmän osalta on vielä tarvetta kehittää järjestelmää:

- YVA-lomaketta ja siihen liittyvää ohjeistusta tulee kehittää valtakunnallisesti siten, että hakijan tulee (ja se on entistä helpompaa ohjeistuksesta johtuen) perustella hankkeen arvioituja ympäristövaikutuksia myös sanallisesti;
- järjestelmään tulee liittää tähän yhteyteen myös rahoittajan suorittama arvio hankkeen ympäristövaikutuksista ja hakijan arvioinnin riittävyydestä;
- valtakunnallista ohjeistusta aiheeseen liittyen tulisi laatia niin hanketoteuttajille kuin -käsittelijöillekin.

KUVAILELEHTI

Julkaisija	Lounais-Suomen ympäristökeskus			Julkaisu-aika Joulukuu 2009
Tekijä(t)	Lassi Liippo, Teija Nokka (toim.)			
Julkaisun nimi	Kestävä kehitys Varsinais-Suomen rakennerahastohankkeissa EU:n rakennerahastotoiminta 2007 - 2008 (En hållbar utveckling i EU:s strukturfondsprojekt i Egentliga Finland EU:s strukturfondsverksamhet 2007 - 2008)			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 14/2009			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Kestävä kehitys on yksi EU:n rakennerahastotoimintaa ohjaavista yhteisistä horisontaalisista periaatteista, joka otetaan huomioon rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanossa. Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisuus on myös yksi neljästä Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen EAKR -ohjelmien välttämättömistä valintakriteereistä, joiden siis tulee kaikkien rahoitettavien hankkeiden osalta toteutua. Kestävän kehityksen raportointia valtakunnallisesti sekä ohjelma- ja ohjelma-alueitasolla edelleen kehiteltäessä ovat Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueen rahoittajat (maakuntaliitot, TE-keskukset, lääninhallitus ja ympäristökeskus) päättäneet raportoida maakuntakohtaisesti kestävä kehityksen toteutumisesta. Kukin taho on raportoinut, minkä tyypisiä kestävä kehityksen osa-alueita edistäviä hankkeita on rahoitettu vuosina 2007 - 2008. Tavoitteena on saada kokonaisnäkemys siitä, miten EU:n rakennerahastotoiminnan avulla on edistetty EU:n vuonna 2006 tarkistaman kestävä kehityksen strategiaa ja siinä määriteltyjä kestävä kehityksen painopistealueita. Raportoinnin runko pohjautuu ympäristöministeriön Suomen ympäristökeskukselta tilaamaan selvitykseen (Kallio 2008: Ympäristönäkökulma EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutuksessa) ja sitä on edelleen kehitelty Anne Savola Satakuntaliitosta. Raportti on hyödynnettävissä raportoitessa rakennerahastotoiminnasta MYR:ille sekä ohjelmason vuosiraporteissa.</p>			
Asiasanat	kestävä kehitys, rakennerahastot, ympäristöhankkeet, EU-rahoitus			
Rahoittaja/toimeksiantaja				
	ISBN (nid.)	ISBN (PDF) 978-952-11-3612-2	ISSN (pain.)	ISSN (verkkokj.) 1796-1769
	Sivuja 17	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis.alv 8 %) -
Julkaisun myyntijakaja	Lounais-Suomen ympäristökeskus, PL 47, 20801 Turku, puh. 020 610 102 (vaihe)			
Julkaisun kustantaja	Lounais-Suomen ympäristökeskus			
Painopaikka ja -aika				

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Sydvästra Finlands miljöcentral			Datum December 2009
Författare	Lassi Liippo, Teija Nokka (red.)			
Publikationens titel	Kestävä kehitys Varsinais-Suomen rakennerahastohankkeissa EU:n rakennerahastotoiminta 2007 - 2008 (En hållbar utveckling i EU:s strukturfondsprojekt I Egentliga Finland EU:s strukturfondsverksamhet 2007 - 2008)			
Publikationsserie och nummer	Sydvästra Finlands miljöcentrals rapporter 14/2009			
Publikationens tema				
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>En hållbar utveckling är en av de gemensamma horisontala principer som styr EU:s strukturfondsverksamhet och som beaktas vid verkställigheten av strukturfondsprogrammen. Ett av fyra nödvändiga urvalskriterierna för Södra Finlands och Västra Finlands ERUF-program är att det är i enlighet med principerna för en hållbar utveckling, och de ska alltså uppfyllas för alla de projekt som ska finansieras. Då rapporteringen av en hållbar utveckling vidareutvecklas på riksplanet både på program- och programområdesnivå har finansieringsinstanserna inom området för Satakunta och Egentliga Finland (landskapsförbunden, TE-centralerna, länsstyrelsen och miljöcentralen) beslutat rapportera landskapsvis om hur en hållbar utveckling genomförs. Varje part har rapporterat, vilka typer av projekt som främjar delområden för en hållbar utveckling som har finansierats åren 2007 - 2008. Målet är att få en helhetsuppfattning av hur den av EU år 2006 reviderade strategin för en hållbar utveckling och de tyngdpunktsområden som där definierats har främjats med hjälp av EU:s strukturfondsverksamhet. Stommen i rapporteringen baserar sig på den utredning som miljöministeriet beställt av Finlands miljöcentral (Kallio 2008: Ympäristönäkölma EU:n rakennerahasto-ohjelmien toteutuksessa) och den har vidareutvecklats av Anne Savola från Satakuntaförbundet. Rapporten kan utnyttjas vid rapporteringen om strukturfondsverksamheten till LSG samt i årsrapporterna på programnivå.</p>			
Nyckelord	hållbar utveckling, strukturfonder, miljöprojekt, EU-finansiering			
Finansiär/ uppdragsgivare				
	ISBN (hft.)	ISBN (PDF) 978-952-11-3612-2	ISSN (print)	ISSN (online) 1796-1769
	Sidantal 17	Språk finska	Offentlighet offentlig	Pris (inneh. moms 8 %) -
Beställningar/ distribution	Sydvästra Finlands miljöcentral, PB 47, 20801 Åbo, tel. 020 610 102 (växel)			
Förläggare	Sydvästra Finlands miljöcentral			
Tryckeri/tryckningsort och -år				

LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Rakennerahastot

ISBN 978-952-11-3612-2 (PDF)

ISSN 1796-1769 (verkköj.)